

KS. ANDRZEJ KWAŚNIEWSKI* – LUBLIN

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ ARCHIWUM DIECEZJALNEGO IM. BŁ. WINCENTEGO KADŁUBKA W KIELCACH ZA ROK 2022

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach zostało założone w dniu liturgicznego wspomnienia bł. Wincentego Kadłubka – 9 października 2012 roku. Począwszy od 2015 roku wydawane są coroczne sprawozdania z jego działalności w czasopiśmie ogólnopolskim „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” oraz w kieleckim czasopiśmie „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”. Poprzez regularne publikowanie sprawozdań systematycznie zbierano przy tej okazji literaturę na temat działalności stowarzyszenia¹. Aktualne sprawozdanie dotyczy roku 2022 i oparte jest na literaturze, źródłach kancelarii towarzystwa i informacjach dostępnych w internecie².

* Ks. Andrzej Kwaśniewski – dr nauk humanistycznych w zakresie historii, adiunkt, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Wydział Nauk Humanistycznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, prezes Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach

e-mail: andrzej.kwasniewski@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7174-2122>

¹ Najnowsze opublikowane sprawozdania: A. Kwaśniewski, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 119 (2022) s. 583-588; L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, 11 (2022) s. 269-273.

² Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach (dalej: TPAWKK), Dokumentacja kancelaryjna; tamże, [Protokoły.] Wideokonferencje od numeru I do XIX odbyte w 2022 r., oprac. Marian Obara, ss. 379; <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> (dostęp: 15.10.2023);

<https://www.facebook.com/groups/1655306088077804> (dostęp: 15.10.2023);

<https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjikielckiej> (dostęp: 15.10.2023);

<https://www.facebook.com/groups/194700014201450> (dostęp: 15.10.2023).

Od 2013 roku towarzystwo prowadzi program naukowy „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”. Przedmiotem tych badań są kościelne dobra kultury, a w praktyce – archiwalia i zbiory bibliotek kościelnych. Działania w ramach programu polegają na prezentowaniu przez pracowników naukowych własnych badań w formie referatów w Kurii Diecezjalnej w Kielcach przy ul. Jana Pawła II nr 3. Wystąpienia są zapowiadane poprzez ogłoszenie w postaci cyfrowego plakatu upowszechnianego na Facebooku. Wydrukowany plakat jest również kolportowany w 30 egzemplarzach na terenie miasta Kielce.

W dniu 10 maja 2022 roku o godz. 16.00 przedstawiony został referat dr. Piotra Kardysia pt. *Organizacja i działalność oficjaluatu okręgowego w Kurzelowie w okresie staropolskim*³. Spotkanie towarzystwa poprowadził dr Jan Główka. Partnerami merytorycznymi programu było Archiwum Diecezjalne w Kielcach, Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach i Wydawnictwo Jedność. Patronat medialny należał do gazety „Niedziela Kielecka” i Tygodnik eM oraz do Radia eM Kielce. Akta Oficjaluatu Kurzelowskiego należą do najcenniejszych staropolskich zespołów w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach. Doktor P. Kardys zajmuje się tym zespołem od dłuższego czasu i jest pierwszym badaczem podejmującym pracę jego całościowego rozpoznania. Przebadane akta pozwoliły mu na ukazanie zawartości, określenie przedmiotu, którym zajmowali się poszczególni oficjaluowie, a w rezultacie opracowanie zamierzonego tematu⁴.

W dniu 11 października 2022 roku o godz. 16.00 przedstawiony został referat prof. dr. hab. Adama Massalskiego (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach) pt. *Kościół i duchowieństwo jako przedmiot wystąpień na konferencjach sprawozdawczo-wyborczych KW PZPR Województwa Kieleckiego w latach 1949-1971*. Spotkanie towarzystwa poprowadziła dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach Wiesława Rutkowska. Autor na podstawie prowadzonych badań w dokumentacji partyjnej wyselekcjonował kwestie dotyczące Kościoła. Tematyka grupowała się wokół dwóch zagadnień – opóźnianie przez duchownych procesu zakładania spółdzielni produkcyjnych oraz zmniejszanie rangi obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego poprzez organizowanie obchodów Milenium. Rzadko w dyskusji partyjnej pojawiały się aktualne tematy związane z bp. Czesławem Kaczmarkiem oraz prymasem Stefanem Wyszyńskim. Przeprowadzona kwerenda ujawniła słabe wykształcenie osób kierowniczych partii oraz niski poziom dyskusji. Szczególnie rażący jest język używany przez debatujących i utrwalony przez protokolantów. Cenna tematyka prezentowana przez prof. dr. hab. A. Massalskiego wpisuje się w kategorię programu – dzieje diecezji kieleckiej. Współorganizatorem spotkania był Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Partnerami merytorycznymi programu było Archiwum Diecezjalne w Kielcach i Wyższe Seminarium Duchowne

³ <https://www.facebook.com/events/3257307311209750/?ref=newsfeed> (dostęp: 15.10.2023).

⁴ <https://www.facebook.com/events/s/organizacja-i-dzia%C5%82alnosc-ofic/3257307311209750> (dostęp: 15.10.2023); <https://www.facebook.com/groups/1219636988052478/permalink/5825878950761569> (dostęp: 15.10.2023).

w Kielcach. Patronat medialny należał do gazety „Niedziela Kielecka” i Tygodnik eM oraz do Radia eM Kiece⁵.

W ciągu 2022 roku odbyło się 19 wideokonferencji, w tym dwie połączone z wyjazdami. W dniach 14-16 stycznia 2022 roku członkowie towarzystwa przebywali w Ciekotach w Ośrodku Pracy Twórczej KREATE, gdzie odbyło się m.in. walne zgromadzenie oraz prezentacja osiągnięć doktoratu W. Rutkowskiej. W czasie tego wyjazdu odwiedzone zostały kościoły w Bodzentynie, Tarczku, Daleszycach i Cisowie. Ponadto odbyło się zwiedzanie ruin zamku biskupiego w Bodzentynie. W dniach 9-10 grudnia 2022 roku miał miejsce objazd naukowy po ziemi miechowskiej, w trakcie którego członkowie towarzystwa zwiedzili bazylikę Grobu Bożego w Miechowie, Muzeum Ziemi Miechowskiej, kościoły w Uniejowie, Żarnowcu (rodzinna parafia bł. Maksymiliana Binkiewicza), Łanach Wielkich (romański) oraz Rokitnie. Wieczorem dnia 9 grudnia, po kolacji w hotelu Planeta w Charsznicy, poszczególni uczestnicy czytali kazania prymasa kard. S. Wyszyńskiego wygłoszone w czasie koronacji obrazów maryjnych w diecezji kieleckiej – Piekoszów, Dąbrowa Górnicza, Wiślica i Smardzowice. Sebastian Filus omówił swoją pracę magisterską na temat dziejów miejscowości Zagorzyce k. Miechowa. Pobyty w kościołach były dobrą okazją do odmówienia litanii do bł. Wincentego Kadłubka w intencji obecnych oraz za zmarłych członków towarzystwa. Wyjazdy były ściśle związane z telekonferencjami, na których przygotowywano program od strony merytorycznej i organizacyjnej. Szczególny ich walor stanowi aspekt ćwiczeniowy. Osoby przygotowujące wybrane treści przedstawiają je zwykle na telekonferencjach. Część zagadnień podejmowanych na wyjazdach prezentowana była w oryginalnej scenerii i funkcji zwiedzania.

Obszerną tematykę 19 wideokonferencji da się stypologizować poprzez podział na grupy tematyczne. Najwyrazistszą była problematyka hagiograficzna, która dotyczyła świętych związanych z terenem diecezji kieleckiej – Sługa Boży Jan Cieplak, Sługa Boży Rafała z Proszowic, Sługa Boży Świętosław Milczący, bł. ks. Maksymiliana Binkiewicza, bł. bp Jerzy Matulewicz, św. Kinga, bł. Salomea, bł. Bronisława, św. Jacek. Wspomnienia o nich były przygotowywane na podstawie literatury przedmiotu. Szczególne miejsce poświęcono bł. Stefanowi Wyszyńskiemu oraz św. Janowi Pawłowi II. Z literatury oraz z dostępnych źródeł prasowych i internetowych starano się udokumentować miejsca i formy pobytu tych patronów na terenie diecezji kieleckiej. Grupa referatów dotyczyła biskupów krakowskich i kieleckich – bp Bodzanta, bp Andrzej Załuski i bp Szczepan Sobalkowski. Z tematyki maryjnej zrealizowano zagadnienia kultu cudownych obrazów w Daleszycach, Stradowie i Zielenicach. Odrębny charakter miał cykl omówień literatury na temat typu Hodegetrii krakowskiej oraz występowania w Polsce typu ikonograficznego

⁵ A. Dziarmaga, *Jak PZPR debatowała o lokalnym Kościele*, „Niedziela”, 64 (2022) nr 44, (wkładka kielecka), s. VII; też, *Kielce: prof. dr hab. Adam Massalski – o Kościele jako przedmiocie wystąpień na konferencjach PZPR w latach 1949-1971*, <https://www.ekai.pl/kielce-prof-dr-hab-adam-massalski-o-kosciele-jako-przedmiocie-wystapien-na-konferencjach-pzpr-w-latach-1949-1971-d624803/> (dostęp: 11.10.2022); <https://m.facebook.com/events/505447304330158> (dostęp: 15.10.2023); <https://facebook.com/events/s/koscio%C5%82-i-duchowienstwo-jako-p/505447304330158/> (dostęp: 15.10.2023).

Matki Bożej Śnieżnej (Sancta Maria Maior – Salus Populi Romani). Grupę referatów tworzyła tematyka związana ze znanymi postaciami historycznymi – bohater z czasów wojennych napoleońskich Kajetan Wojciechowski, rodzina Rostworowskich (w tym prof. Emanuel Rostworowski), prof. Władysław Konopczyński, ks. Walerian Meysztowicz (twórca czasopisma „Antemurale”), Tadeusz Czacki (założyciel Liceum Krzemienieckiego). Podobny charakter miał referat o przyjaźni Stefana Żeromskiego z ks. Franciszkiem Zientarą (budowniczy kościoła w Zawierciu). Omówienie postaci księcia Leszka Czarnego miało na celu wyłowienie szczególnie związków z terenami Kielecczyny oraz cennych ideowo aspektów kultu św. Stanisława.

Dopełnieniem były tematy o: jędrzejowskim obwodzie Armii Krajowej, dziejach parafii w Nowym Korczynie, bitwie miechowskiej (17 lutego 1863 roku), sakramentariach i relikwiarzach. Aktualne problemy związane z wojną na Ukrainie stały się przyczyną swobodnych wypowiedzi, które ułożyły się w cykl nazwany roboczo „podróże na Kresy”. Z problematyką wojny na Ukrainie wiązały się ćwiczenia polegające na omówieniu tekstu kazań Stanisława ze Skarbimierza na temat wojny sprawiedliwej. Na forum towarzystwa była omawiana ostatnia książka ks. prof. Daniela Olszewskiego – *Kultura i życie religijne społeczeństwa polskiego w XIX wieku*. Członkowie towarzystwa brali udział w kulcie religijnym w sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Szczaworyżu.

Z misją towarzystwa związane są najnowsze artykuły dotyczące kościelnych dóbr kultury oraz dziejów kościelnych odnoszących się do terenów obecnej diecezji kieleckiej. Doktor hab. Maria Dębowska (emerytowany pracownik Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL oraz członek Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach) wydała kolejny tom kroniki norbertanek imbramowickich⁶. Doktor P. Kardyś opublikował artykuł na temat inkunabułów medycznych przechowywanych w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach⁷. Ponadto recenzję na temat *Antyfonarza kieleckiego*⁸. Ksiądz dr Andrzej Kwaśniewski wydał artykuł popularyzujący badania naukowe na temat Polaków pomagających Żydom w czasie II wojny światowej⁹. Opracowana została również publikacja ukazująca wartość dorobku naukowego ks. Józefa Zdanowskiego¹⁰. Profesor Waldemar Kowalski wydał tekst na temat war-

⁶ *Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1703-1741*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2022.

⁷ P. Kardyś, *Inkunabuły „medyczne” z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach*, ABMK, 118 (2022) s. 141-170.

⁸ Tenże, [Recenzja]: *Antiphonarium Kielcense. Antyfonarz kolegiaty kieleckiej (ok. 1372 r.)*. Wydanie fototypiczne z komentarzem, red. Krzysztof Bracha, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2020, ss. 744, ISBN 978-83-7133-780-2 UJK, 978-83-8144-387-6 Jedność, ABMK, 119 (2022) s. 541-548.

⁹ A. Kwaśniewski, *Ratowanie Żydów w czasie II wojny światowej, ankieta diecezji kieleckiej*, „Echo Dnia”, 24.02.2022, [dodatek:] „Nasza Historia. Świętokrzyskie”, s. 7. Por. tenże, *Polacy ratujący Żydów na terenie diecezji kieleckiej w latach 1939-1945. Nieznane przypadki heroizmu chrześcijańskiego*, w: *Pomoc świadczona ludności żydowskiej przez Polaków w latach 1939-1945 ze szczególnym uwzględnieniem Kielecczyny*, red. J. Gapys, A. Dziarmaga, Kielce 2016, s. 135-155.

¹⁰ Tenże, *Dorobek historiograficzny księdza Józefa Zdanowskiego*, w: *Patrimonium Ecclesiae Christi tradere. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu biskupowi Janowi Kopcowi z okazji 75-lecia*

tościowego źródła dotyczącego parafii Raclawice¹¹. Drugą pracę W. Kowalskiego stanowi cenne studium oparte o najstarszą księgę metrykanłą parafii kieleckiej¹². Profesor Małgorzata Karkocha opublikowała edycję źródłową zawierającą spis plebanów nawarzystkich¹³.

Słowa kluczowe: Archiwum Diecezjalne w Kielcach; kościelne dobra kultury; oficjalat kurzelowski; program naukowy „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”; Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach (TPADWKK)
Dokumentacja kancelaryjna.
[Protokoły.] Wideokonferencje od numeru I do XIX odbyte w 2022 r., oprac. M. Obara, ss. 379.

Źródła drukowane

Dziarmaga Agnieszka, *Jak PZPR debatowała o lokalnym Kościele*, „Niedziela”, 64 (2022) nr 44, (włładka kielecka), s. VII.
Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1703-1741, oprac. M. Dębowska, Kraków 2022.

Opracowania

Frączek Lech, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, 11 (2022) s. 269-273.
Kardyś Piotr, [Recenzja:] *Antiphonarium Kielcense. Antyfonarz kolegiaty kieleckiej (ok. 1372 r.)*. Wydanie fototypiczne z komentarzem, red. Krzysztof Bracha, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2020, ss. 744, ISBN 978-83-7133-780-2 UJK, 978-83-8144-387-6 Jedność, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 119 (2022) s. 541-548.

urodzin, 50-lecia prezbiteratu, 30-lecia sakry biskupiej i 40-lecia pracy naukowej, t. 2, red. P. Górecki, J. Pyka, Opole 2022, s. 895-908.

¹¹ W. Kowalski, *Podkrakowska plebania schyłku XVII stulecia w świetle rozliczeń po śmierci jej gospodarza*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 70 (2022) nr 4, s. 465-485.

¹² Tenże, *Trydenckie wyzwania a duszpasterstwo w kieleckiej parafii kolegiackiej drugiej połowy XVI wieku*, w: *Jednostka, rodzina i struktury społeczne w perspektywie historycznej. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Cezaremu Kukli z okazji 45-lecia pracy naukowej*, red. P. Łozowski, R. Poniat, Białystok 2022, s. 616-626.

¹³ M. Karkocha, *Rządcy parafii Nawarzyce w XVI-XIX stuleciu*, „Przegląd Nauk Historycznych”, 20 (2022) s. 281-315.

- Kardyś Piotr, *Inkunabuly „medyczne” z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 118 (2022) s. 141-170.
- Karkocha Małgorzata, *Rządcy parafii Nawarzyce w XVI–XIX stuleciu*, „Przegląd Nauk Historycznych”, 20 (2022) s. 281-315.
- Kowalski Waldemar, *Podkrakowska plebania schyłku XVII stulecia w świetle rozliczeń po śmierci jej gospodarza*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 70 (2022) nr 4, s. 465-485.
- Kowalski Waldemar, *Trydenckie wyzwania a duszpasterstwo w kieleckiej parafii kolegiackiej drugiej połowy XVI wieku*, w: *Jednostka, rodzina i struktury społeczne w perspektywie historycznej. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Cezaremu Kukli z okazji 45-lecia pracy naukowej*, red. P. Łozowski, R. Poniat, Białystok 2022, s. 616-626.
- Kwaśniewski Andrzej, *Dorobek historiograficzny księdza Józefa Zdanowskiego*, w: *Patrimonium Ecclesiae Christi tradere. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu biskupowi Janowi Kopcowi z okazji 75-lecia urodzin, 50-lecia prezbiteratu, 30-lecia sakry biskupiej i 40-lecia pracy naukowej*, t. 2, red. P. Górecki, J. Pyka, Opole 2022, s. 895-908.
- Kwaśniewski Andrzej, *Polacy ratujący Żydów na terenie diecezji kieleckiej w latach 1939-1945. Nieznane przypadki heroizmu chrześcijańskiego*, w: *Pomoc świadczona ludności żydowskiej przez Polaków w latach 1939-1945 ze szczególnym uwzględnieniem Kielecczyzny*, red. J. Gapys, A. Dziarmaga, Kielce 2016, s. 135-155.
- Kwaśniewski Andrzej, *Ratowanie Żydów w czasie II wojny światowej, ankieta diecezji kieleckiej*, „Echo Dnia”, 24.02.2022, [dodatek:] „Nasza Historia. Świętokrzyskie”, s. 7.
- Kwaśniewski Andrzej, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 119 (2022) s. 583-588.

Netografia

- Dziarmaga Agnieszka, *Kielce: prof. dr hab. Adam Massalski – o Kościele jako przedmiocie wystąpień na konferencjach PZPR w latach 1949-1971*, <https://www.ekai.pl/kielce-prof-dr-hab-adam-massalski-o-kosciele-jako-przedmiocie-wystapien-na-konferencjach-pzpr-w-latach-1949-1971-d624803/> (dostęp: 11.10.2022).
- <https://facebook.com/events/s/koscio%C5%82-i-duchowienstwo-jako-p/505447304330158/> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/events/306145083723848/> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/events/3257307311209750/?ref=newsfeed> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/events/s/organizacja-i-dzia%C5%82alnosc-ofic/3257307311209750> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/groups/1219636988052478/permalink/5825878950761569> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/groups/1655306088077804> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/groups/194700014201450> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjikielckiej> (dostęp: 15.10.2023).
- <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> (dostęp: 15.10.2023).